

De bojos coneguts i savis per conèixer

LLIBRES / NARRATIVA / 4 DESEMBRE, 2018

La validesa del passat ha de trobar-se no en la imitació o en la repetició, sinó en la seva continuació. I això significa que cal conèixer-lo profundament, descobrint-hi —perquè és descobrir-ho en nosaltres— els condicionaments i les idees que només el temps, en despullar-los de l'obvietat, posa de manifest. Ens cal, per establir

un autèntic sentit històric, aproximar-nos
nosaltres al passat i no intentar d'utilitzar-lo, de
capitalitzar-lo, per justificar les nostres neurosis
actuals.

Jordi Castellanos, «Funció actual de la història
de la literatura», 1982

Males Herbes ha publicat aquest setembre *Savis, bojós i difunts. Una antologia del conte decadentista català (1895-1930)*, a cura de Ramon Mas, coeditor de l'editorial. Es tracta d'un recull de vint-i-cinc relats de setze autors diferents que «comparteixen impulsos i temàtiques», com ara «malestar existencial, foscor, violència, desequilibri, sàtira sagnant i un horror estrictament terrenal». I, tot això, des d'una «òptica de destrucció social» que inclou el menyspreu per les convencions socials, el rebuig de la noció del progrés, els antiherois de tota mena i la intencionalitat corruptora per colpir el lector.

D'aquest llibre se n'ha parlat força —sobretot en to ditiràmbic— en el petit món cultural català, tant en publicacions en paper com en plataformes digitals. Per aquesta raó, no entraré a analitzar els contes en si mateixos, sinó que em centraré en el pròleg, en el qual Ramon Mas justifica la seva tria, defineix el que considera que és el decadentisme i reflexiona sobre diverses qüestions literàries. Així, d'acord amb els interessos explícits de l'antòleg, *Savis, bojós i difunts* és un molt bon recull: hi trobem molts morts, execucions, marginats, *femmes fatales*, algun savi, etc. Hi comparteixen lloc patums del Modernisme —si se'm permet l'etiqueta— i alguns escriptors influïts per aquest moviment fins al 1930. Hi veiem passar des d'autors oblidats entre els oblidats, com Xavier de Zengotita, fins a d'altres de trajectòries tortuoses, com Eugeni d'Ors i Agustí Esclasans. Com a iniciativa orientada a revalorar i redescobrir el patrimoni literari català —que, efectivament, sovint és negligit i menystingut—, aquesta antologia és del tot plausible. La intenció principal és oferir al lector actual una perspectiva de la literatura catalana que, suposadament, ens ha estat escamotejada. Se'ns ofereix, així, una tradició narrativa històricament considerada dolenta o maleïda, o simplement ignorada; una tradició desconeguda, amb poca o nul·la presència, mal estudiada i mal editada, etcètera. Benvingudes siguin, doncs, totes les propostes que serveixin per difondre el nostre llegat literari. Des d'aquest punt de vista no tinc res més a afegir.

Segons Ramon Mas, el «conte decadentista català» —o «a Catalunya», depenent de si llegiu la coberta o l'interior— comparteix unes característiques tan generals —voluntat de destruir, de corrompre, de rebuig— que gairebé en qualsevol època podríem trobar traces decadentistes, si en cerquéssim. Estic d'acord amb Ramon Mas que l'etiqueta *decadentista* és esmunyedissa i vaporosa, i probablement tots els autors antologats en tenen influències. És obvi que els escriptors per regla general van modificant amb el temps els seus interessos i el seu estil, tal com ens instrueix en el pròleg. No cal llegir gaire sobre literatura catalana del primer terç del segle XX per veure les connexions tan curioses entre certs grups modernistes i l'origen del Noucentisme, entre moltes altres qüestions que

s'esmenten en el pròleg. Potser d'entrada sorprèn que Eugeni d'Ors compartís espais amb modernistes abrandats com Gabriel Alomar, l'inventor del terme futurisme, o que el Rusiñol decadentista o simbolista d'«El pati blau» acabés publicant peces costumistes, o que Joaquim Ruyra fos reivindicat tant per modernistes i noucentistes com per Josep Pla i tants d'altres... Que els escriptors evolucionen i que tenen influències múltiples i contradictòries, que la interpretació del passat molt sovint és interessada i esbiaixada, i que dins de tot moviment hi ha estètiques, inclinacions i idees molt diverses i fins i tot divergents... Tot això és molt evident, palmari, de primer de carrera. Com que la voluntat de Ramon Mas en el pròleg és merament divulgativa, està completament justificat que ens ho recordi. Tanmateix, quantes vegades hem hagut de sofrir setciències que ens descobreixen periòdicament la sopa d'all amb la suficiència de qui mira per damunt l'espatlla, per exemple, els acadèmics que millor han estudiat la literatura del primer terç del segle XX? Són milhomes que tracten els catedràtics de literatura com si fossin el zombi del conte de Rusiñol. Quants lectors apassionats s'escuden en la seva llibertat i el seu diletantisme per disparar contra els acadèmics xarucs i encarcerats? Per sort, Ramon Mas no és cap d'aquests mestretites infatuats.

Pel que fa a la reivindicació dels autors oblidats i negligits per acadèmics, canonitzadors i altres elements totalitaris, voldria ser molt breu però m'hi estendré una mica. És un lloc comú acusar el binomi Molas-Castellet d'haver arraconat una certa literatura catalana que no interessava durant els anys d'allò que anomenaven «realisme històric». També es diu que la universitat fossilitza, que estableix periodicitzacions antediluvianes i que fa olor de naftalina. Per no allargar-me, només apuntaré que la literatura catalana ha tingut moltíssims problemes estructurals de tota mena, entre els quals el franquisme ha tingut un pes específic molt important. Si els autors d'aquesta època i d'aquest estil havien estat oblidats, les raons són molt diverses i, en tot cas, em sembla que ja fa algun temps que la tendència s'ha revertit. Dels setze autors de l'antologia, com a mínim sis són canònics sense discussió: Santiago Rusiñol, Raimon Casellas, Eugeni d'Ors, Joaquim Ruyra, Víctor Català i Prudenci Bertrana. La resta, potser són més coneguts per l'obra posterior o potser són considerats menors per la raó que sigui.

Per acabar. És cert que el públic no especialitzat coneix molt malament els escriptors inclosos a *Savis, bojos i difunts*. Fins fa relativament poc —posem-hi uns quinze anys— la majoria no disposaven de reedicions solvents. Tanmateix, ja fa algun temps que la tendència s'ha anat capgirant de mica en mica i la majoria s'estan recuperant ara o tenen edicions recents. Tot plegat, tot i alguns oblits dolorosos i que sempre se'n pot fer més —més recerca, més reculls d'articles esparsos, etcètera. És per tot això, doncs, que valorem molt positivament qualsevol esforç per donar a conèixer el nostre llegat literari. El que resulta enutjós, però, són paràgrafs com aquest:

La present antologia, doncs, no vol ser definitiva, com tampoc vol posar sobre la taula una altra etiqueta amb què delimitar la literatura catalana de principis del segle XX. Aquest llibre no neix d'una voluntat classificadora, sinó de la necessitat urgent d'oferir aquests textos als lectors. Per això ens conformariem a donar fe de l'existència continuada, durant un període de quaranta anys que s'estronca amb la Guerra Civil, que compartien impulsos i temàtiques. (Ramon Mas, *Savis*,

Perquè, si no volien etiquetes, que no n'hi haguessin posat. Perquè la major part d'aquests autors s'han reivindicat urgentment des de molts llocs de fa molts anys. Perquè, en darrer terme, ni han descobert la sopa d'all ni són «historiadors» ni «experts de cap mena». I perquè, potser com a tot arreu, més valia el boig conegut que el savi per conèixer.

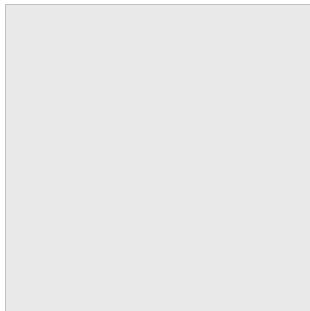
ETIQUETES: AGUSTÍ ESCLASANS EUGENI D'ORS GABRIEL ALOMAR JOAQUIM MOLAS JOAQUIM RUYRA JORDI CASTELLANOS
JOSEP MARIA CASTELLET MALES HERBES MODERNISME PRUDENCI BERTRANA RAIMON CASELLAS RAMON MAS SANTIAGO RUSIÑOL
SAVIS BOJOS I DIFUNTS VÍCTOR CATALÀ XAVIER DE ZENGOITTA

JOSEP SANTACREU | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Esplugues de Llobregat, 1984). És llicenciat en Ciències Polítiques i de l'Administració i en Filologia Catalana, té el Postgrau de Correcció i Qualitat Lingüística i està mirant d'acabar el Màster d'Estudis Avancats en Llengua i Literatura Catalana, tot a la UAB. També li agraden els castells i la cervesa.

Articles relacionats

**Caterina Albert Paradís
o Víctor Català o la
senyora Catalina de can
Ponton**

Calders, Molas, Calders

**Passat, present i futur
de la literatura
fantàstica en català**

Libres
Cultura
Nosaltres
Contacte

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Política de privacitat
Copyleft

